

DR. BRUNO RAVNIKAR (1930–2023)

V začetku junija 2023 se je poslovil dr. Bruno Ravnikar, inženir in fizik, strokovnjak na področju glasbene akustike, univerzitetni predavatelj in vsestranski pedagog. Poleg tega je bil tudi velik ljubitelj ljudskega izročila in zelo dejaven kulturni delavec, izvrsten poznavalec zapisovanja plesov s kinetografijo, umetniški vodja več folklornih skupin, priznan koreograf ljudskih plesov, začetnik organizirane folklorne dejavnosti na Slovenskem ter ustanovni član Zveze organizacij folklornih festivalov in ljudske umetnosti (Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Arts Traditionnels – CIOFF®). Dolga leta je vodil tudi njen slovenski odbor – Zvezo ljudskih tradicijskih skupin Slovenije.

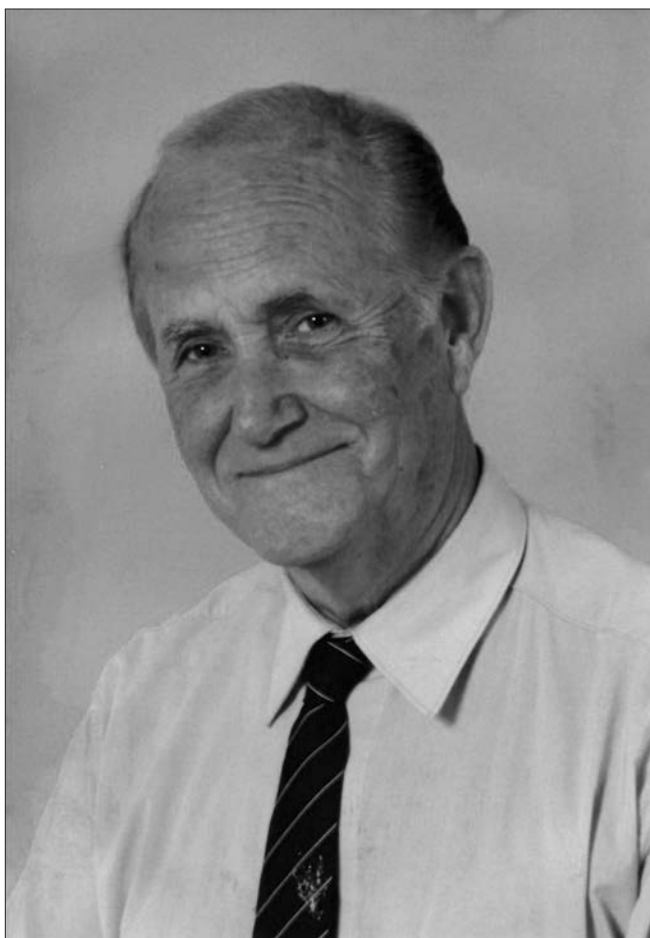
Bruno Ravnikar se je rodil 22. julija 1930 v Ljubljani, v Tobačni tovarni, kjer je preživel otroška leta brez tesnejšega stika z zunanjim svetom. Ta se mu je na široko odprl med šolanjem, ki ga je po zaključeni realni gimnaziji nadaljeval

s študijem – najprej na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral iz tehnične fizike, nato pa na Fakulteti za elektrotehniko, kjer je magistriral in doktoriral iz sistemskih ved. Opravljal je različne službe; bil je zaposlen na Inštitutu za elektrovezve, predaval na Višji železničarski tehniški šoli in bil pozneje direktor te ustanove, za krajše obdobje je bil tehnični direktor Opere, nato pa je prevzel vodenje razvoja v podjetju Iskra – Avtomatika. Kot honorarni izredni profesor je na Oddelku za muzikologijo Filozofske fakultete in na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani dolga leta predaval glasbeno akustiko, nekaj časa pa tudi glasbeno informatiko na podiplomskem študiju.

Bil je človek z veliko interesi, vedoželjen in poln energije. Vsega – tako poklicnih izzivov in pedagoškega dela kakor tudi številnih in raznolikih ljubiteljskih aktivnosti – se je lotil temeljito, premišljeno, sistematično, poglobljeno in z veliko predanostjo. Med drugim je bil navdušen nad radio-amaterstvom, ki mu je posvetil precej časa in kjer je dosegel izjemne uspehe – tako je kar tri leta zapored zmagal v vzpostavljanju zvez na mednarodnih tekmovanjih železničarjev v močni konkurenci v svetovnem merilu, s čimer je trajno osvojil sicer prehodni pokal.

Ravnikarjeve velike ljubezni so bile glasba, ljudsko izročilo in ples. Sam je dejal, da mu je bilo to delno položeno že v zibel, saj sta oče in mati zelo rada prepevala ljudske pesmi, ki jih je kot otrok pel z njima in se jih od njiju veliko naučil. Pozneje je celo razmišljal o šolanju za pevca, vendar mu zdravje tega ni dopuščalo. Je pa kot petleten otrok že začel sodelovati v pevskem zboru pod vodstvom Pavla Rančigaja, ki ga je leto za tem pričel poučevati še igranja na diatonično harmoniko in ga vključil v harmonikarski orkester, s čimer mu je na široko odprl svet glasbe in mu omogočil prve nastope na različnih odrih.

Prav harmonika ga je popeljala v svet folklornih skupin, ki mu je ostal vseskozi zvest. Večkrat je izpostavil, da je začel kot »muzikant«, in sicer kmalu po koncu 2. svetovne vojne v folklorni skupini sindikalnega društva Tobačne tovarne. Pri tem ga sprva ples ni zanimal. Zgolj slučajno je ob neki priložnosti zaplesal solistični ples, z njim nato še nastopil in od takrat ostal s plesom povezan vse življenje. Kot plesalec se je kmalu pridružil Folklorni skupini ŽKUD Tine Rožanc, kjer je pod vodstvom Marjana Kralja prvič spoznal, kako se kakovostno in premišljeno izvajajo plesne vaje v folklorni skupini. Po spletu okoliščin, verjetno pa tudi zaradi njegovega zelo aktivnega ukvarjanja z atletiko (med drugim je bil v tistem času trener mladih atletov) je prav on nadaljeval Kraljevo delo in postal

* Drago Kunej, dr. znanosti s področja glasbene teorije, izredni profesor, višji znanstveni sodelavec, ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut; drago.kunej@zrc-sazu.si.

zelo uspešen vodja Folklorne skupine ŽKUD Tine Rožanc. Po dobrih petnajstih letih je skupino zapustil in ustanovil novo, Folklorno skupino Emona, v kateri je bil dolgo umetniški vodja in gonilna sila skupine.

V tem času je začel v folklorno dejavnost uvajati ljudska glasbila. Kot akustika in glasbenika so ga glasbila zelo zanimala, zato jih je preučeval in o tem objavil tudi nekaj znanstvenih in strokovnih člankov. Številna glasbila, predvsem preprostejša, je v rekonstruirani obliki tudi sam izdelal. Posebej pa se je zavzel za uporabo diatonične harmonike, ki je takrat že skoraj povsem utonila v pozabo. To si je danes ob njeni vsesplošni priljubljenosti težko predstavljati. Prav Ravnikarjeva zasluga je bila, da so jo godci v folklornih skupinah začeli vse pogosteje uporabljati.

Bruno Ravnikar je bil mnenja, da je mogoče napredovati le z nenehnim učenjem in poglobljanjem znanja. Na večmesečnem izobraževanju v ZDA, ki je bilo v tistem času redkost, se je seznanil s teorijo informacij in kibernetiko, jo prenesel na domača tla in leta 1968 napisal prvi učbenik uporabne kibernetike v slovenščini. Naslednje leto je objavil že novo monografijo, tokrat s področja delovanja folklornih skupin in njihovega prikazovanja plesa na odru, in jo naslovil *Koreografija ljudskega plesa*. Teorijo informacij je želel uporabiti tudi pri analizi glasbe, zato je to temo temeljito obdelal v okviru magistrskega in doktorskega študija. Nekatere izsledke in izkušnje s tega področja je objavil v monografiji *Osnove glasbene akustike in informatike* (1999; ponatis leta 2001), ki je še vedno nepogrešljiv učbenik in obvezno gradivo za študente in vse tiste, ki se želijo seznaniti s fizikalnimi temelji nastanka zvoka in glasbe ter z delovanjem glasbil.

V folklornih krogih je bil Ravnikar morda najbolj prepoznaven kot strokovnjak za zapisovanje plesov s kinetografijo. Tudi tega se je lotil s sebi lastno temeljitostjo in zavzetostjo. Od začetne radovednosti, kako je mogoče zapisati gibanje telesa, je s poglobljenim samostojnim študijem postal najvidnejši izvedenec za zapisovanje ljudskih plesov v nekdanji Jugoslaviji, pa tudi zunaj njenih meja. Dolga leta je kinetografijo predaval na jugoslovanski poletni šoli folklorne na Badiji, pa tudi marsikje drugod. Njegov leta 1980 izdan učbenik *Kinetografija*, v katerem je objavljenih tudi okoli 300 kinetogramov plesov iz Slovenije in drugih območij nekdanje Jugoslavije, je postal referenčna literatura, ki je kljub visoki nakladi kmalu pošla. Nadaljevanje prizadevanj na tem področju predstavlja knjiga *Kinetografija, ples in gib* iz leta 2004, ki ji je leta 2020 sledila še v italijanščini objavljena knjiga *Kinetografija in ljudski ples (Cinetografia e ballo popolare)*.

Svoje znanje in izkušnje je Ravnikar vseskozi nesebično posredoval drugim. Pri tem je bil odličen pedagog, tako pri svojem profesorskem delu kot pri izvajanju številnih seminarjev s področja folklorne in drugih. Predavanja je znal narediti zanimiva in slušateljem nazorno približati različne tematike, tudi tiste z morebitnim zapletenim fizikalnim

ozadjem. Izjemno je bilo njegovo delo v vlogi predsednika Odbora za folklorno dejavnost pri tedanji Zvezi kulturnih organizacij Slovenije. Zasnoval je izobraževanja za vodje folklornih skupin in vse od začetka sodeloval tudi pri njihovi izvedbi. To je kmalu preraslo v organizirano in celovito izobraževanje na različnih področjih ljudskega izročila. Bil je pobudnik in gonilna sila glasila o folklornih aktivnostih, najprej z naslovom *Informator folklornih skupin*, od leta 1978 pa revije *Folklorist*, pri kateri je bil dolga leta glavni in odgovorni urednik ter pisec mnogih prispevkov. Poleg tega je kot avtor znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankov svoja spoznanja in razmišljanja predstavljal strokovni in širši javnosti tudi v različnih drugih revijah.

Vseskozi je bil zelo aktiven pri predstavljanju delovanja folklornih skupin in ljudskega izročila javnosti. Med drugim je bil pobudnik zdaj že uveljavljenega mednarodnega folklornega festivala Folkart na Festivalu Lent v Mariboru. Leta 1970 je kot ustanovni član organizacije CIOFF® vso folklorno dejavnost tedanje Jugoslavije organizirano popeljal v mednarodni prostor. Po osamosvojitvi je ustanovil Zvezo ljudskih tradicijskih skupin Slovenije in opravljal funkcijo predsednika strokovnega sveta te zveze, kot član ožjega vodstva mednarodnega združenja CIOFF® pa je med drugim še naprej zavzeto skrbel za prepoznavnost slovenskih folklornih skupin v tujini.

Nikakor pa ne smemo spregledati Ravnikarjevega preučevanja ljudske glasbe in plesa, še posebej zbiranja in raziskovanja na terenu. Slovenijo je prekržaril od Štajerske do Primorske, od Koroške in Gorenjske do Notranjske, Bloške planote in Ribniške doline, najraje in najpogosteje pa je obiskoval Belo krajino. Dokumentiral in preučil je veliko ljudskih plesov in glasbe. Iz terenskih zapisov so nastale tudi številne odrske postavitve za različne folklorne skupine. Pri tem je treba poudariti, da je sam pripravil glasbene priredbe za vse svoje plesne koreografije. Še več, svoje koreografije je osmisli prav skozi glasbo, iz nje je izhajal in jo postavil za izhodišče plesu. Takšen pristop je bil precej drugačen kot pri večini ostalih koreografov, ki so praviloma izhajali iz plesa, glasbo pa so mu prilagajali v obliki priredb drugih avtorjev. Pomembni dejavniki, ki so pripomogli k veliki uspešnosti in priljubljenosti Ravnikarjevih glasbenoplesnih odrskih postavitev, so verjetno prav njegov celostni pristop k odrski postavitvi, izhajanje iz glasbe ter avtorstvo plesne in glasbene priredbe v eni osebi.

Bruno Ravnikar je za svoje delo prejel številna priznanja in nagrade. Naj izpostavimo le nekatere: je dobitnik reda zaslug za narod s srebrno zvezdo, ki mu ga je podelil predsednik nekdanje SFRJ. Kot ustanovni član in dolgoletni zaslužni sodelavec CIOFF® je bil imenovan za častnega člana te mednarodne organizacije, za izjemen prispevek pri oblikovanju in delovanju hrvaške sekcije CIOFF® pa je bil imenovan tudi za njenega častnega člana. Je prejemnik jubilejne zlate Maroltove značke za dolgoletno delo pri ohranjanju in negovanju slovenskega ljudskega izročila,

za pomembne dosežke in za prispevek k prepoznavnosti mesta Ljubljane doma in v tujini pa je prejel plaketo glavnega mesta Ljubljane. Za dolgoletno zavzeto delo in sodelovanje z Metliško folklorno skupino Ivan Navratil ter uspešen razvoj folklorne dejavnosti tako v Beli krajini kot Sloveniji je dobil naziv častnega občana Občine Metlika, najvišje občinsko priznanje. Za pomembno in zaslužno delo v slovenski folklorni dejavnosti pa mu je predsednik Republike Slovenije podelil najvišje državno odlikovanje – častni znak svobode Republike Slovenije.

Bruno Ravnikar je s svojim predanim, sistematičnim in natančnim delom ustvaril edinstveno in izredno dragoceno zapuščino. Prepletel je strokovno in znanstveno delo z ljubiteljsko dejavnostjo, na mnogih področjih je oral ledino ter postavil trdne temelje za prihodnje delovanje. Vedno se ga bomo s spoštovanjem in hvaležnostjo spominjali kot vsestranskega učitelja ter kot človeka bogatega znanja in širokega obzorja, ki ga je vseskozi spremljala globoka ljubezen do slovenske ljudske kulture.

